

LOCUS STANDI EUROPOS TEISINGUMO TEISME: KAS GALI GINČYTI BENDRIJOS AKTUS

Agnė Gobyte

Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Tarptautinės ir Europos Sąjungos teisės
katedros doktorantė
Saulėtekio al. 9, I rūmai, LT-10222 Vilnius
Tel. (+370 5) 236 61 79
El. paštas: agne.gobyte@tf.vu.lt

Šio straipsnio tikslas – nustatyti, kurie subjektai gali ginčyti Europos Bendrijos priimtus teisės aktus ir siekti juos panaikinti. Straipsnyje analizuojama subjektų, galinčių teikti ieškinius dėl panaikinimo, rūšys ir samprata, taip pat atskleidžiamas skirtingų jiems suteiktų galimybių ir reikalavimų pagrįstumas.

The article aims to identify the parties that are entitled to challenge the legal acts of the European Community and seek their annulment. The article analyzes the types and concepts of applicants having locus standi in actions for annulment; it considers the justification of different possibilities granted and requirements applicable to such applicants.

Įvadas

Jau nemažai kalbėta apie Europos Bendrijos (toliau – EB, Bendrija) teisės galią, viršenybę, įtaką nacionalinėms teisinėms sistemoms, vis didėjančių priimamų teisės aktų ratą bei poveikį visiems Bendrijos subjektams. Tačiau būtina nepamiršti, kad Bendrijos teisė nėra neginčijama duotybė, kuri teisinga visais atvejais. Kadangi neabejojama, kad Bendrijos aktai veikia tiek valstybes nares, Bendrijos institucijas, tiek tiesiogiai ar netiesiogiai privačius subjektus, pagal teisėtumo principą reikia, kad visi šie subjektai galėtų ginčyti, jų nuomone, neteisėtus EB institucijų aktus. Nors EB sutarties 230 straipsnyje, numatančiame ieškinius dėl panaikinimo (pagrindinį Bendrijos teisės teisėtumo prie-

žiūros instrumentą), aiškiai įvardijami galimi ieškovai, vis dėlto Europos Teisingumo Teismo (toliau – ETT, Teismas) praktika rodo, kad šias sąvokas reikia papildomai paaiškinti siekiant detaliau suvokti.

Straipsnio tikslas – identifikuoti, kurie subjektai gali ginčyti EB institucijų priimtus teisės aktus ir siekti juos panaikinti (turi *locus standi* ETT), ir nustatyti šių subjektų sampratos ribas. Straipsnyje siekiama atskleisti ir skirtingoms ieškovų grupėms suteiktų skirtingų galimybių bei reikalavimų pagrindimą. Kadangi daugiausia dėmesio skiriama subjektiškumo klausimams, tik minimaliai aptariamos kitos priimtinumo sąlygos.

Atsižvelgiant į tai, kad Lietuvoje teisės literatūroje bei mokslo darbuose ši sritis nėra nagrinėta, straipsnyje remiamasi užsienio

mokslininkų atlikta analize ir vertinimu, daug dėmesio skiriama ETT jurisprudencijai. Straipsnio objektas – tik tiesioginiai ieškiniai – ieškiniai dėl panaikinimo. Šio straipsnio objektu nėra ir nebus aptariamose netiesioginės teisės aktų ginčijimo priemonės, pavyzdžiui, prejudicinio sprendimo procedūra ar EB sutarties 241 straipsnyje numatyta galimybė šalims teismo procese, kuriame ginčijamas reglamentas, remtis EB sutarties 230 straipsnio 2 dalyje nurodytais pagrindais, kad jį pripažintų netaikytinu (vadinamasis angl. *plea of illegality*, pranc. *exception d'illegalité*). Straipsnį rengiant naudotasi sisteminiu, loginiu, teleologiniu, lyginamuoju ir istoriniu metodais.

1. Ieškinys dėl panaikinimo Europos Teisingumo Teisme: samprata ir ieškovų rūšys

Simbolizuodamas „teisę“ bendruoju požiūriu ir reaguodamas į EB teisės aktų tekstų neaiškumus, tiek dėl savo, kaip priežiūros institucijos, tiek dėl Bendrijos intereso, tiek raginamas kitų institucijų, ETT yra aktyvus ir turi įtakos Bendrijos politikai [9, p. 280]. Būtent ETT yra ta priežiūros institucija, kuri suteikia platformą kvestionuoti EB institucijų priimtų antrinių teisės aktų atitiktį steigiamosioms sutartims. Teismo pateikiami teisės aiškinimai daro įtaką tiek teisės raidai, tiek jos turiniui bei subjektų teisėms ir pareigoms.

Tarp teisinių gynybos priemonių, numatytų steigiamosiose sutartyse, viena iš svarbiausių yra ieškinys dėl panaikinimo pagal EB sutarties 230 straipsnį, kuriame nurodoma:

„Teisingumo Teismas prižiūri Europos Parlamento ir Tarybos bendrai priimtų, Tarybos,

Komisijos ir ECB priimtų teisės aktų, išskyrus rekomendacijas ir nuomones, ir Europos Parlamento aktų, galinčių turėti teisinių padarinių trečiosioms šalims, teisėtumą.

Šiuo tikslu Teisingumo Teismo jurisdikcijai priklauso nagrinėti valstybės narės, Europos Parlamento, Tarybos ar Komisijos pateiktus ieškinius dėl kompetencijos trūkumo, esminio procedūrinio reikalavimo pažeidimo, šios Sutarties ar kokios nors su jos taikymu susijusios teisės normos pažeidimo arba piktnaudžiavimo įgaliojimais.

Tomis pačiomis sąlygomis Teisingumo Teismo jurisdikcijai priklauso spręsti Audito Rūmų ir ECB dėl savo prerogatyvų gynimo pateiktus ieškinius.

Kiekvienas fizinis ar juridinis asmuo gali tokiomis pačiomis sąlygomis pateikti ieškinį dėl jam skirto sprendimo arba sprendimo, kuris, nors ir būtų kitam asmeniui skirto reglamento ar sprendimo formos, yra tiesiogiai ir konkrečiai su juo susijęs.

Šiame straipsnyje numatyti ieškiniai pateikiami per du mėnesius nuo to akto paskelbimo arba nuo pranešimo apie jį ieškovui dienos arba, jei to nebuvo padaryta, nuo tos dienos, kai ieškovas apie jį sužinojo.“

Taigi EB sutartyje išskiriami šie subjektai, kurie gali būti proceso šalimis ETT pagal 230 straipsnį:

- **Privilegijuoti ieškovai:** valstybės narės, Bendrijos institucijos: Komisija, Taryba, Europos Parlamentas¹ – šių subjektų teisę kreiptis dėl akto panaikinimo riboja tik dviejų mėnesių terminas. Iš principo privilegijuoto ieškovo statusas suteikiamas subjektams, kurie vienu ar kitu būdu atstovauja bendrajam interesui [17];
- **Kvaziprivilegijuoti ieškovai** (angl. *quasi privileged / semi-privileged applicants*): Bendrijos institucijos: Auditorių rūmai, Europos centrinis bankas, kurie gali kreiptis tik dėl savo prerogatyvų gynimo;

¹ Europos Parlamentas prie privilegijuotų ieškovų buvo priskirtas tik Nicos sutartimi.

- Neprivilegiuoti ieškovai: fiziniai ir juridiniai asmenys, kuriems papildomai taikomas tiesioginės ir konkrečios sąsajos reikalavimas.

Šios galimų ieškovų kategorijos aptariamose tolesniuose straipsnio skyriuose.

2. Privilegiuoti ir kvaziprivilegiuoti ieškovai

2.1. Valstybių narių galimybės ginčyti EB instrukcijų teisės aktus

Kalbant apie valstybių narių teisę ginčyti EB institucijų² teisės aktus, visų pirma reikėtų skirti atvejus, kai į ETT kreipiasi centrinė valdžia (angl. *central authority*), bei atvejus, kai ieškinį pateikia regionas (angl. *regional authority*). Vadovaujantis ETT jurisprudencija:

- valstybių narių centrinė valdžia (vyriausybė) ieškinius pateikia pagal EB sutarties 230 straipsnio 2 dalį³;
- valstybių narių decentralizuotos valdžios (regionų valdžios) institucijos – pagal EB sutarties 230 straipsnio 4 dalį⁴. Kadangi regionų *locus standi* prilyginama privatiems ieškovams, jų galimybės kreiptis dėl EB teisės akto panaikinimo nagrinėjamos tolesnėje dalyje.

Pažymėtina, kad valstybės narės netiesiogiai gali ginčyti EB teisės aktų teisėtumą

ir naudodamosi prejudicinio sprendimo procedūra. Tokiu būdu valstybės narės (tiek centrinė valdžia, tiek regiono) gali pareikšti savo nuomonę apie EB teisę taip pat kaip ir kitos šalys nacionaliniame teismo procese [4, 23 str. 2 d.]. ETT statutas taip pat suteikia teisę valstybėms narėms pateikti savo pareiškimus ir rašytinius samprotavimus, kai nagrinėjamas kitų asmenų inicijuotas prejudicinis sprendimas⁵. Taigi byloje dėl prejudicinio sprendimo viena valstybės narės valdžios institucija gali būti proceso šalimi nacionaliniame teisme, o kita, kartais net priklausanti tai pačiai valstybei, pateikti savo pareiškimus ir rašytinius samprotavimus⁶. Atitinkamai valstybė narė turi teisę pateikti nuomonę bet kuriame ETT nagrinėjamame tiesioginiame ieškinyje⁷.

Vadovaujantis bendra taisykle, ginčyti EB teisės aktus ETT gali tik subjektai, galintys įrodyti pakankamą teisinį interesą byloje. Iš pirmo žvilgsnio šios taisyklės išimtis yra valstybių narių teisė pateikti ieškinį dėl Bendrijos institucijos teisės akto panaikinimo, nes neribojama jokių kitų reikalavimų, išskyrus dviejų mėnesių

⁵ Įgyvendinant šią teisę ETT kancleris praneša valstybėms narėms apie gautus kreipimusis dėl preliminarų nutarimo [4, 23 str. 1 d.].

⁶ Pavyzdžiui, byloje dėl prejudicinio sprendimo *Hansa Fleisch Ernst Mundt GmbH & Co. KG v. Landrat des Kreises Schleswig-Flensburg* [33] atsakovas nacionaliniame teisme buvo Vokietijos žemės taryba (*Landrat des Kreises Schleswig-Flensburg*), o Vokietijos vyriausybė pateikė savo pareiškimus ir rašytinius samprotavimus. Tinkamas pavyzdys šiame kontekste yra ir *UAB Profisa v. Muitinės departamentas prie LR finansų ministerijos* [50].

⁷ Pagal ETT statuto 40 straipsnio 1 dalį [4] valstybės narės bei Bendrijos institucijos gali įstoti į Teismą nagrinėjamas bylas nereikalaujant jokio specifinio intereso. Kadangi šios galimybės nėra straipsnio objektas, jos plačiau nenagrinėjamos.

² Visos valstybės narės (išskyrus naujasias), vienu ar kitu metu yra pateikusios ieškinius dėl Komisijos teisės aktų panaikinimo; ieškiniai dėl Tarybos teisės aktų panaikinimo reti, o Komisijos ieškiniai dėl Tarybos priimtų aktų panaikinimo nėra neįprastas reiškinys.

³ Pažymėtina, kad dauguma tokių ieškinių yra susiję su žemės ūkiu ir valstybės pagalba.

⁴ Dauguma regionų teiktų ieškinių ginčijo Komisijos sprendimus, susijusius su tokių regionų teikiama valstybės pagalba, ar buvo susiję su Bendrijos struktūrinių fondų parama.

terminą⁸. Remiantis šia idėja, dar 1964 metų byloje *Netherlands v. High Authority* [38] Nyderlandams buvo leista ginčyti Vyriausiosios valdybos priimtą ir keletui Vokietijos anglies bendrovių adresuotą sprendimą, motyvuojant prieštaravimu Anglies ir plieno bendrijos sutarties nuostatomis⁹. Vis dėlto, atsižvelgiant į Bendrijos prigimtį, visos valstybės narės laikomos suinteresuotomis visų Bendrijos teisės aktų teisėtumu (vadovaujantis ETT praktika tai nenuginčijama prezumpcija)¹⁰. Valstybių narių kaip privileijuotų ieškovų, padėtis siejama su jų kaip Bendrijos steigėjų (vok. *Herren der Verträge*) padėtimi: sukūrusios organizaciją valstybės įgijo teisę ir pareigą prižiūrėti, kad ši neperžengtų jai suteiktą galią¹¹.

⁸ Lyginant EB su federacinėmis valstybėmis, pažymėtina, kad šiose valstybėse įprasta suteikti teisę federacijos vienetams ginčyti federalinės valdžios priimtus teisės aktus. Pavyzdžiui, Belgijos regioninės valdžios institucijos turi teisę pateikti ieškinį dėl teisės akto panaikinimo *Arbitragehof/Cour d'arbitrage* (nuo 2007 m. – *Cour constitutionnelle de Belgique* (aut.)), jei toks aktas pažeidžia valdžių padalijimą ar konstitucines nuostatas. Tačiau federaliniai vienetai ne visada atleidžiami nuo pareigos įrodyti savo interesą. Nors Belgijos *Arbitragehof/Cour d'arbitrage* preziumuoja, kad instituciniai ieškovai turi interesą, tuo atveju jei ieškinys pateikiamas Belgijos *Raad van State/Conseil d'etat*, turi būti įrodomas teisinis interesas. Jungtinėse Amerikos Valstijose valstijų *locus standi* nesiskiria nuo privačių subjektų. Valstijos faktiškai turi teisę tik ginti savo, kaip įstatymų leidėjų, suverenias teisės, savo turtines teises bei specifines numatytas teises [16].

⁹ Panaši situacija susiklostė byloje *Italy v. Commission* [0], kur Italija ginčijo Komisijos sprendimą konkurencijos srityje, adresuotą Jungtinės Karalystės telekomunikacijų bendrovei.

¹⁰ Štai, pavyzdžiui, byloje *United Kingdom v. Council* [52] ETT aiškiai konstatavo, kad, kitaip nei privatiems subjektams, valstybėms narėms reikalavimų dėl teisinio intereso nėra numatyta.

¹¹ Valstybių narių ieškiniių turėtų tik daugėti, ypač jei bus toliau vadovaujamosi Sutarties dėl Konstitucijos Europai ir Lisabonos sutarties brėžiamomis gairėmis ir daugės sprendimų, priimamų kvalifikuota dauguma. Tolstant nuo konsensuso politikos, Teismas taps ir neišgirstų valstybių narių tribūna bei kovos su dauguma priemone.

K. P. E. Lasok [12, p. 304] nurodo puikų nevaržomos valstybių narių teisės ginčyti Bendrijos teisės aktus pavyzdį – bylą *Italy v. Council* [34], kurioje Italija siekė, kad būtų panaikintas reglamentas, už kurį ji pati balsavo Taryboje. Teismas atmetė Tarybos teiginį, kad ieškinys nepriimtinas, ir konstatavo, kad kiekviena valstybė narė turi teisę ginčyti kiekvieną Tarybos reglamentą šios teisės įgyvendinimo nesiejant su pozicija, kurią valstybės narės užėmė, kai konkretus reglamentas buvo priimtas.

Kai nurodoma, kad ieškinys gali būti pateikiamas valstybės narės, niekas neabejoja, jog valstybės vardu ieškinį gali pateikti jos vyriausybė. Tačiau EB sutartyje aiškiai nesakoma, kad kitos valstybės narės valdžios institucijos negali pateikti tokio reikalavimo. Neapibrėžtumas visų pirma kyla iš vartojamų sąvokų. Nors praktikoje ETT aiškiai atsakė, kad regionai negali veikti kaip valstybės *locus standi* prasme, vis dėlto, vartodamas gana neaiškią sąvoką „valstybių narių vyriausybės valdžios“ (angl. *government authorities of the Member States*), Teismas aiškiai nenustato, kad centrinės vyriausybės yra privalomi valstybių narių atstovai. Taip paliekama vietos interpretacijai, jog ne tik vyriausybė, bet ir kitos institucijos, kurioms nacionalinė teisės sistema suteiktą teisę atstovauti valstybei narei, galėtų teikti ieškinį dėl panaikinimo valstybės narės vardu [16].

2.2. Bendrijos institucijų galimybės ginčyti EB teisės aktus

Dauguma Bendrijos institucijų teikiamų ieškinių susiję su institucijų kompetencijos ribomis, tarpinstituciniu balansu,

teisės aktui parinkto pagrindo ginčijimu, procedūros nesilaikymu¹². Bendrijos institucijos, turinčios teisę pateikti ieškinius dėl panaikinimo, pagal galių apimtį galėtų būti suskirstytos į:

- institucijas, kurios turi automatinį *locus standi* (privilegiuoti ieškovai): Komisija, Taryba ir Europos Parlamentas;
- institucijas, kurių *locus standi* ribota, susiejant ją su institucijos prerogatyvų gynimu (kvaziprivilegiuoti ieškovai): Audito rūmai ir Europos centrinis bankas.

Vadovaujantis steigiamųjų sutarčių nuostatomis, Bendrijos institucija, turinti automatinį *locus standi*, gali nevaržomai ginčyti kitos Bendrijos institucijos priimtus teisės aktus. Vienoje iš pirmųjų šio tipo bylų, *ERTA* byloje [21], Komisija ginčijo Tarybos veiksmus Bendrijos išorės santykių srityje. Ginčijamas aktas buvo Tarybos rezoliucija, užbaigusi pasirengimo deryboms dėl Europos kelių transporto susitarimo paruošimo procedūrą. Taryba nustatė gaires valstybėms narėms Jungtinių Tautų Europos ekonominės komisijos (*UN Economic Commission for Europe* (*UNECE*)) vadovaujamose derybose dėl minėto susitarimo peržiūrėjimo. Komisija aktą ginčijo kaip viršijantį Tarybos įgaliojimus (pagal EB sutarties 300 straipsnį Komisijai yra suteikta teisė derėtis dėl susitarimų tarp Bendrijos ir valstybių, nesančių ES narėmis, o iš Tarybos turi būti gaunamas tik pritarimas). Nors buvo teigta, kad aktas neginčytinas, ETT su tuo nesutiko ir

konstatavo, kad tai nebuvo rekomendacija ar nuomonė, o aktas, sukėlęs aiškius teisinius padarinius (valstybės narės Tarybos nuorodomis vadovavosi derybose), taigi Komisijos ieškinys buvo priimtas.

Kol Europos Parlamentas nebuvo aiškiai įvardytas EB sutartyje kaip tinkamas ieškovas ir atsakovas¹³, buvo kilęs klausimas, ar Europos Parlamentas gali ginčyti kitų institucijų aktus remdamasis EB sutarties 230 straipsniu (tuomet 173 str.). 1987 metais Europos Parlamentas patikrino šią savo teisę pateikdamas ieškinį, kuriuo siekė panaikinti Tarybos sprendimą, remdamasis tuo, kad ši neteisėtai nedelegavo įgaliojimų Komisijai, ir taip Europos Parlamentas negalėjo pasinaudoti savo prerogatyva kontroliuoti Komisiją [25]. Į Tarybos atsišiktimą, kad ieškinys nepriimtinas, Europos Parlamentas argumentavo, kad, aiškinant EB sutartį buvo pripažinta, jog Europos Parlamentas gali būti atsakovas byloje pagal šį straipsnį¹⁴, todėl turi būti taip pat aiškinamas pripažįstant jį kaip ieškovą. ETT ieškinio nepriėmė. Teismas atmetė aktyvaus ir pasyvaus vaidmens suliginimą pagal EB sutarties 230 straipsnį, kartu atkreipė dėmesį, kad straipsnis nebuvo pakeistas Suvestiniu Europos aktu, kuris *inter alia* analizavo ir Parlamento galias. Atsakydamas į teiginį, kad Europos Parlamentas turi turėti galimybių ginti savo

¹² Dėl savo pobūdžio, J. Shaw nuomone, tokie ieškiniai galėtų būti įvardijami kaip konstituciniai. Konstitucinės prigimties šis autorius teigia esant ir daugumą ieškinių, kuriuos pateikia valstybės narės prieš institucijas, vis dėlto šiuo atveju dažni ir administraciniai ieškiniai (pvz., kai ginčijamos Komisijos vykdomosios galios [14, p. 491]).

¹³ Pirminė sutartis Europos Parlamentui suteikė labiau konsultacines ir politines galias nei galią priimti teisiškai privalomus aktus, todėl neįtraukė jo į institucijų, kurių aktus galima ginčyti, sąrašą. Taip pat jis nebuvo įtrauktas į galimų ieškovų sąrašą.

¹⁴ *Les Verts v. European Parliament* byloje [36] Teismas konstatavo, kad būtų nesuderinama su sutarčių dvasia Parlamento aktų, sukeliančių teisinių padarinių tretiesiems asmenims, neįtraukti į 173 (dabar 230) straipsnį.

prerogatyvas, Teismas nurodė, jog pagal EB sutarties 155 straipsnį (dabar 211 str.) Komisijai priklausė pareiga užtikrinti, kad šios prerogatyvos būtų ginamos. Šis griežtas atkirtis į Europos Parlamento viltis vėliau buvo sušvelnintas kitose bylose. 1988 metais Europos Parlamentas siekė ginčyti Tarybos reglamentą, nes jis buvo grindžiamas Komisijos pasiūlymu, neatsižvelgusiu į Parlamento prieštaravimą pasirinktam teisiniam pagrindui. ETT pritarė, kad šiuo atveju Parlamentas negalėjo tikėtis, jog Komisija gins jo prerogatyvas, ir šiomis aplinkybėmis pripažino Parlamento ieškinį priimtina [24]. Taigi Europos Parlamentas, iš pradžių nelaikytas galimu ieškovu, vėliau Teismo buvo pripažintas kvaziprivilegiuotu ieškovu, galinčiu ginti savo prerogatyvas, o įsigaliojus Nicos sutarčiai galiausiai jam suteiktas privilegiuoto ieškovo statusas.

Kvaziprivilegiuoti ieškovai kaip atskira kategorija buvo sukurta evoliucionuojant teismų praktikai. Minėta, kad kvaziprivilegiuotiems ieškovams priskirtini Auditorių rūmai bei Europos centrinis bankas. Kitaip nei privilegiuotiems ieškovams, kvaziprivilegiuotiems ieškovams nėra suteikta bendra EB institucijų aktų priežiūros teisė. Šie ieškovai gali ginčyti tik tuos aktus, kurie kliudo jiems naudotis galiomis, kurias suteikia EB sutartis.

3. Neprivilegiuoti ieškovai

Privačių subjektų *locus standi* ETT savo neapibrėžtumu kartais primena kafkiškąjį pono K. procesą, o vertinant aplinkybes ne vienoje byloje itin sunku nustatyti, kaip priimtino klausimą išspręs Teismas. Pagal EB sutarties 230(4) straipsnį

privatus subjektas gali pateikti ieškinį dėl teisės akto panaikinimo, jei:

- aktas jam adresuotas. Tokiu atveju kliūčių mažiausia, tereikia įrodyti, kad aktas veikia besikreipiančiojo teisinę situaciją, nes yra teisiškai privalomas;
- aktas adresuotas kitam subjektui, įrodžius, kad tai sprendimas, turintis tiesioginę ir konkrečią sąsają su ieškovu;
- reglamentas savo esme yra sprendimas ieškovo atžvilgiu (ieškovas su juo tiesiogiai ir konkrečiai susijęs).

Nors pirmasis reikalavimas gana aiškus, kiti du palieka daug erdvės Teismo interpretacijai. O ši itin nenuspėjama, kintama ir dažnai susieja konkretų vertinimą su specifinėmis bylos aplinkybėmis taip susiaurint sprendimo kaip precedento taikymo aiškumą.

Jau pirmosiose ETT bylose aiškiai nurodyta, kad privatūs subjektai gali ginčyti ne visas aktų rūšis. Jie turi įvykdyti bendrus reikalavimus ieškiniams dėl panaikinimo, taip pat įtikinti Teismą, jog turi teisinį interesą byloje, be to, ypač sunku įrodyti tiesioginę ir konkrečią sąsają, reikalaujamą tik iš privačių subjektų. Ilgai laikytasi pozicijos, kad norminio pobūdžio teisės aktai (reglamentai ir direktyvos) apskritai negali būti ginčijami privačių subjektų. Ilgainiui Teismo pozicija kito, liberalėjo, EB sutarties interpretacijos padėdavo „apeiti“ sutarties nuostatas, tačiau reikalavimai išlieka itin griežti.

Aptariant neprivilegiuotų ieškovų sampratą, svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad privataus subjekto sąvoka pagal EB sutarties 230 straipsnį taikoma ir viešosios teisės subjektams. Juridinis asmuo šiame kontekste – valstybių narių vietos ir

regionų valdžia. Prie šių ieškovų priskiriami ir viešajam interesui atstovaujantys vienetai – asociacijos ir interesų grupės, kurių galimybės pareikšti ieškinį ETT yra specifinės.

3.1. Vietos valdžia ir regionai

Minėta, kad siekiantys pradėti procesą valstybių narių vietos valdžia ir regionai (angl. *local and regional authorities*) nėra laikomi valstybėmis narėmis. Atitinkamai jiems taikomas ne EB sutarties 230(2), o 230(4) straipsnis.

Tai aiškiai buvo išspręsta *Region Wallonne* byloje [41], kur ginčytas Komisijos sprendimas, skirtas Belgijos Karalystei. Belgijos Wallonne regionas ginčijo, kad sąvoka „valstybė narė“ EB sutarties 230(2) straipsnyje bei analogiškai Anglijos ir plieno bendrijos sutarties 33 straipsnyje turi būti interpretuojama kaip apimanti federalinę viešąją valdžią, kuri yra perėmusi federacinės valstybės funkcijas dėl tų galių, su kuriomis susijęs sprendimas. Ši teiginį ETT atmetė motyvuodamas, kad iš bendros sutarčių schemos aišku, jog sąvoka „valstybė narė“ pagal institucines nuostatas, ir ypač kai tai susiję su procesu Teisme, apima tik valstybių narių vyriausybės ir negali apimti regionų valdžios ar autonominių regionų, neatsižvelgiant į tai, kokias galias šie turėtų. Jei būtų priešingai, tai pakenktų sutarčių sukurta institucinei pusiausvyrai, nustatančiai sąlygas, pagal kurias valstybės narės, t. y. sutarčių, sukuriančių Bendriją, bei prisijungimo sutarčių šalys, dalyvauja funkcionuojant Bendrijos institucijoms. Neįmanoma, kad Bendrijoje būtų daugiau valstybių narių, nei Bendrijos sutarties šalių. Todėl ieški-

nys buvo pripažintas paduotas juridinio asmens ir perduotas Pirmosios instancijos teismui¹⁵.

Ši ETT pozicija nepakito iki šiol. 2006 metais nagrinėtoje *Regione Siciliana* byloje [44] ETT dar kartą patvirtino, kad vietos valdžios ar regiono ieškiniui negali būti taikomi tokie patys kriterijai kaip valstybių narių ieškiniams; sąvoka „valstybės narės“ pagal EB sutarties 230 straipsnio prasmę taikytina tik valstybių narių vyriausybinei valdžiai. Vietos valdžios ar regionai, jei turi teisinį subjektiškumą, gali inicijuoti procesą prieš jiems skirtą sprendimą arba sprendimą, kuris, nors ir būtų kitam asmeniui skirto reglamento ar sprendimo formos, yra tiesiogiai ir konkrečiai su jais susijęs¹⁶.

Nors to niekada nebuvo išsamiai tirta Bendrijoje, literatūroje svarstoma, ar regionams neturėtų būti suteiktas kvaziprivilegijuotas statusas savo prerogatyvoms ginti [pvz., 15, p. 598]. Profesorius A. Arnall [7] kaip nesėkmę įvardija faktą, kad *Region Wallonne* byla nagrinėta nesant visos generalinio advokato išvados, nes ši byla iškėlė svarbią dilemą, todėl Teismo sprendimas nėra visai patenkinamas. Pakanka priežasčių manyti, kad EB sutarties 230 straipsnio kontekste asmenys, veikiantys viešojoje teisėje, neturėtų būti traktuojami taip pat kaip asmenys, veikiantys pagal privatinę

¹⁵ Šis sprendimas vėliau ne kartą patvirtintas vėlesnėse ETT bylose: *Regione Toscana* [45]; *Vlaamse Gewest* [52]; *Comunidad Autónoma de Cantabria* [22]; *Regione Puglia* [0]; *Nederlandse Antillen* [37].

¹⁶ Vis dėlto šioje byloje regionas, atsakingas už Europos regioninės plėtros fondo projekto įgyvendinimą, nebuvo laikytas tiesiogiai susijusiu Komisijos sprendimo, skirto valstybei narei, kuriuo nutraukiamas finansavimas iš šio fondo, atžvilgiu.

teisę, bet tam tikromis aplinkybėmis turi būti prilyginami tai valstybei narei, kurios teisei jie priklauso. Profesorius A. Arnall pateikia keletą argumentų šiam teiginiui pagrįsti.

Pirma, Tarybą sudaro po vieną kiekvienos valstybės narės ministro lygio atstovą, turintį įgaliojimus tos valstybės narės vyriausybės vardu prisiimti išipareigojimus [1, 203 (*ex* 146) str.]. Valstybės narės, kurios yra perdavusios jurisdikciją diskutuojamu klausimu regionui, Tarybos susirinkime gali būti reprezentuojamos kompetentingo regiono ministro, o ne nacionalinės vyriausybės.

Antra, regionai priskirtose srityse gali būti atsakingi už direktyvų įgyvendinimą. Jie taip pat privalo visose srityse tiesiogiai taikyti direktyvų nuostatas, kurios yra besąlyginės ir pakankamai aiškos, bet kurios nebuvo įgyvendintos, bei susilaikyti nuo joms prieštaraujančios nacionalinės teisės taikymo. Antraip direktyvomis gali būti remiamasi prieš šiuos subjektus nacionaliniuose teismuose, taikant vertikalų tiesioginį veikimą [28], regionai gali procese prieš valstybę ją pakeisti [13].

Trečia, jei regionas elgiasi nesuderinamu su Bendrijos teise būdu, atitinkama valstybė narė bus subjektu procese pagal EB sutarties 226 ar 227 straipsnius. *Region Wallonne* byloje ETT teigė, kad tokie ieškiniai gali būti pateikti tik prieš valstybės narės vyriausybę, net jei neveikimas yra federacinės valstybės valdžios, regiono ar autonominės bendrijos veiksmų ar neveikimo rezultatas. Tai šiek tiek klaidinantis teiginys, nes procesas pagal EB sutarties 226 ir 227 straipsnius yra pradedamas ne prieš vyriausybę, o prieš

valstybę, kuri kaltinama neįvykdžiusi savo išipareigojimų pagal steigiamąsias sutartis. Nors kaip atsakovas valstybė Teisme atstovaujama vyriausybės, vis dėlto valstybė, o ne vyriausybė yra atsakinga už sutarties pažeidimą, jei ieškinys patenkinamas.

Atsižvelgiant į šiuos argumentus, pasak prof. A. Arnall, atrodytų logiška procese dėl panaikinimo regionams tam tikrais atvejais suteikti analogišką statusą kaip ir valstybėms narėms. Vis dėlto problema, kurią identifikuoja ETT *Region Wallonne* byloje, yra ta, jog tokia samprata reikštų, kad regionai ir autonominiai vienetai priklausytų nuo savo galių pagal taikomą nacionalinę teisę. Jei Bendrijos institucija ginčytų regiono ir autonominio vieneto sutapatinimą su valstybe, ETT turėtų detalai analizuoti taikytiną nacionalinę teisę. Tačiau spręsti dėl valdžios padalijimo valstybių institucinėje teisėje ar pareigų pasidalijimo tarp federacinės valstybės subjektų ir federacinės centrinės valdžios nėra Bendrijos institucijų užduotis.

Teisingą mintį iškelia ir autoriai, teigiantys, kad jei nacionalinė teisinė sistema nesuteikia decentralizuotai valdžiai galių atstovauti valstybei narei, kaip, pavyzdžiui, *Region Wallone* byloje, negalima tikėtis, kad ETT pripažins tokio subjekto pateiktą ieškinį kaip valstybės narės ieškinį. Jei ETT tai padarytų, būtų pažeidžiamas nesikišimo į valdžių vidaus padalijimą principas, o tai paneigtų Teismo išreikštą nuomonę [29], kad Bendrijos institucijos neturėtų kištis į kiekvienos valstybės narės pasirinktą valdžių padalijimą [16].

Kai kuriose bylose Bendrijos institucijos nebuvo linkusios regionui pripažinti netgi galimybės pateikti ieškinį pagal EB

sutarties 230(4) straipsnį, taip dar griežčiau interpretuodamos ir taip griežtas taisykles. Byloje *Regione Autonoma Friuli-Venezia Giulia* [42] Italijos regionas pagal EB sutarties 230(4) straipsnį siekė panaikinti sprendimą, skirtą Italijos Respublikai ir nu- statantį, kad tam regionui suteikta valstybės pagalba yra nesuderinama su bendra rinka. Komisija ginčijo, kad regionai ar vietos valdžios neturi *locus standi* pagal EB sutarties 230(4) straipsnį, nes pagrindinis subjektas čia yra valstybė, o ne kiti viešieji subjektai. Kadangi ieškovas turėjo teisinį subjektiškumą pagal Italijos teisę, ETT nustatė, kad jis turėjo teisę ginčyti aktą pagal EB sutarties 230(4) straipsnį įrodęs tiesioginę ir konkrečią sąsają. Teismas nu- statė, kad valstybės pagalba buvo suteikta ieškovui dėl vykdomų autonominių galių pagal Italijos konstituciją, todėl jis turėjo interesą ginčyti sprendimą, ir šis buvo ats- kiras nuo Italijos valstybės intereso¹⁷. Re- gionų ir autonominių vienetų teisė pradėti procesą dėl panaikinimo negali priklausyti nuo to, ar jų konkreiti teisinė padėtis buvo aiškiai pripažinta sutarčių nuostatose dėl valstybės pagalbos. Komisijos iškeltas klausimas dėl galimo pavojaus, kad Ben- drijos teismai turėtų spręsti galių pasida- lijimą valstybių narių viduje, šioje byloje neiškilo, nes nesutarimai tarp ieškovo ir valstybės narės dėl reikalingumo ginčyti sprendimą nebuvo svarbūs sprendžiant dėl ieškinio priimtino. Taip Komisijos prieštaravimas buvo atmestas.

Vis dėlto kaskart, kai regionas kreipiasi dėl teisės akto panaikinimo, ETT iš dalies analizuoja nacionalinę teisę siekdamas nu-

statyti, ar besikreipiantis vienetas turi teisinį subjektiškumą pagal nacionalinę teisę (ki- taip nei juridinių asmenų atžvilgiu, kur ETT yra nustatęs ir savus kriterijus – aptariama toliau). Štai, pavyzdžiui, *Vlaamse Gewest* byloje [53], kur į ETT kreipėsi Belgijos Flamidų regionas, ETT konstatavo, kad šis turi juridinio asmens statusą pagal Bel- gijos teisę, todėl gali pateikti ieškinį pagal EB sutarties 230 straipsnio 4 dalį.

Kaip ir privatus juridiniai asmenys, viešieji juridiniais asmenys taip pat turi turėti tam tikrą autonomiškumą, nustatomą vadovaujantis nacionaline teise. *Gibraltar* byloje [30] ieškinį pateikus Gibraltarui, britai teigė, jog šis negali būti ieškovas dėl nepakankamo autonomijos laipsnio. Deja, ETT ieškinį atmetė dėl to, kad šis ieškinys buvo prieš norminį teisės aktą (direktyvą), ir detalčiau nenagrinėjo Gib- raltaro statuso.

3.2. Fiziniai asmenys ir bendrovės

Kadangi Bendrijų priimami teisės aktai retai atitinka sąlygas, kad fiziniai asmenys galėtų juos ginčyti, bylų dėl panaikinimo, inicijuotų fizinių asmenų, mažai. Dauguma pateiktų ieškinių buvo susiję su teisės susipažinti su dokumentais gynimu arba buvo EB institucijų darbuotojų pateikti reikalavimai. Daugiau bylų ir įdomesnė praktika yra kilusi iš juridinių asmenų ieškinių, kur ne kartą kilo ieškovo subjek- tiškumo klausimas.

Vadovaujantis Bendrijos Teismų pro- cedūros taisyklėmis, kiekvienas ieškovas turi įrodyti savo teisinį subjektiškumą. Nors dažniausiai teisinis subjektiškumas nustatomas pagal nacionalinę teisę, *Travel Agency* byloje [31] Teismas konstatavo,

¹⁷ Analogiškas klausimas spręstas jungtinėse bylo- se *Netherlands Antilles v. Commission* [38].

kad pagal EB sutarties 230 (4) straipsnio prasmę sąvoka „juridinis asmuo“ nebūtinai sutampa su šios sąvokos reikšme įvairiose valstybių narių teisės sistemose¹⁸.

ETT nurodė, kad ieškovas yra juridinis asmuo, jei iki vėliausio termino, nustatyto procesui pradėti, jis įgijo teisinį subjektiškumą pagal teisę, taikomą jam steigti, arba Bendrijos institucijų buvo laikomas esąs nepriklausomas teisės subjektas. Štai *Bensider* byloje [19] ieškovas pateikė ieškinį tuo metu, kai dar nebuvo įregistruotas Italijos komerciniame registre (nebuvo baigtas steigimo procesas). Nors ieškovas ginčijo, kad pagal Italijos teisę direktorių sprendimai, priimti iki įmonės įregistravimo, galioja, jei juos vėliau patvirtina visuotinis akcininkų susirinkimas, ETT ieškinį pripažino esant nepriimtina, nes ieškovas iki vėliausio termino, nustatyto procesui pradėti, nebuvo įgijęs teisinio subjektiškumo pagal Italijos teisę.

Sinochem byloje [46], kurioje ieškovas – Kinijoje įsteigta bendrovė ginčijo reglamentą antidempingo srityje, iškilo nacionalinės teisės interpretavimo klausimas. Taryba ir Komisija teigė, kad ieškinys nepriimtinas, nes ieškovas neatitinka juridinio asmens sampratos pagal EB sutarties 230 straipsnio 4 dalį. Kaip filialas ieškovas yra *Sinochem* dalis ir dėl to nelaikytinas savarankišku juridiniu asmeniu. Institucijos taip pat nurodė, kad ETT pateikta ieškovo licencija neįrodo jį turint juridinio asmens statusą ir buvo išduota iki naujojo Kinijos įmonių registravimo statuto.

Ieškovas ginčijo šią Tarybos ir Komisijos poziciją nurodydamas esminius Kinijos

ekonomikos sektoriaus įmonių pasikeitimus. Ieškovas teigė, kad *Sinochem* grupė buvo reorganizuota į grupę savarankiškų įmonių, iš kurių viena ir yra ieškovas. Šios įmonės savarankiškai eksportuoja produktus, nustato jų kainas, be to, iš ankstesnių Komisijos veiksmų aišku, kad ši jį laiko savarankišku subjektu. Ieškovas taip pat turi savo įstatus ir licenciją.

ETT nurodė, kad ieškovo pateikta licencija, nors ir išduota anksčiau, liudija jo registraciją, nuosavą kapitalą ir atskirą apskaitos sistemą, be to, ieškovas buvo Bendrijos institucijos laikomas juridiniu asmeniu administraciniame procese (jam adresuoti siųsti dokumentai), todėl yra tinkamas subjektas EB teisės požiūriu pagal EB sutarties 230 straipsnį.

Šią praktiką teisingai apibendrina K. P. E. La-sok teiginys, kad nors paprastai nacionalinė teisė apibrėžia, kada subjektas yra fizinis ar juridinis asmuo, Teismas nėra linkęs nepripažinti subjektiškumo, reikalingo dalyvauti procese ETT, vien dėl kliūčių nacionalinėje teisėje [13, p. 112–113]. Tai rodo, kad vien nacionalinės teisės analizė sprendžiant dėl privataus asmens subjektiškumo gali būti nepakankama *locus standi* ETT požiūriu.

3.3. Asociacijų ir kitų reprezentuojančių grupių ieškiniai

Daugumos modernių teisinių sistemų ryškus požymis yra viešojo intereso atstovavimas bylose (angl. *public interest litigation*), kai vienas ieškovas pareiškia ieškinį grupės vardu arba atstovaujanti organizacija pareiškia ieškinį savo narių vardu ar atstovaudama tam tikram „abstrakčiam interesui“ [14, p. 494]. Dauguma

¹⁸ Pažymėtina, kad privataus subjekto „pilietybė“ nėra svarbi nustatant teisę į ieškinį. Ne vienoje byloje ieškovai buvo ne ES valstybių narių subjektai.

tokio pobūdžio bylų valstybėse narėse susijusios su kova prieš įvairių visuomenės grupių diskriminaciją, vartotojų teisėmis, aplinkosauga, darbuotojų atstovavimu.

Teismo praktika reprezentuojančių grupių ieškinių atžvilgiu nėra vientisa, bet aiški ieškinių dėl panaikinimo ribojimo tendencija. Šio tipo bylose keliamas ne tiek subjektiškumo klausimas, kiek interesas, kuris tampa pagrindu *locus standi*. Paprastai reprezentuojanti organizacija gali turėti pakankamą interesą pateikti ieškinį bylose, susijusiose su antidempingu, konkurencijos teise ar valstybės pagalba [8, p. 186], taip vis dėlto paliekant nemažai interesų grupių be *locus standi*. Tikriausiai tai nėra labai keista, žinant testo, taikomo individams, griežtumą [15, p. 599].

Pasak prof. L.W. Gormley [11], nors gana natūralu, kad Bendrijos teisinė sistema nepriima ieškinių iš „įkrytųjų, mėgstančių kištis į svetimus reikalus“, vis dėlto netinkama, kad viešajam interesui ginti nesudaroma palankesnių sąlygų. ETT sprendimai rodo, kad Teismas nelinkęs lengvai leisti grupių ieškinius, gana sudėtinga nuspėti, koku atveju asociacija¹⁹ bus pripažinta tiesiogiai ir konkrečiai susijusia ginčijamo teisės akto atžvilgiu ir turės *locus standi*.

Lengviausiai ETT pasiekia ieškiniai tokių asociacijų, kurios Bendrijos institucijų buvo laikomos nepriklausomais teisės subjektais. *Union Syndicale* byloje [49] ieškinį pateikė EB tarnautojų sąjunga (*European Public Service Union*). ETT konstatavo, kad tai, jog sąjunga pripažis-

tama Tarnautojų reglamente, reiškia ne tik tarnautojų teisę jungtis į sąjungą, bet ir tokių asociacijų teisę ginti savo narių teises teikiant ieškinius. Taigi sąjungą Bendrijos institucijų buvo pripažinta nepriklausomu teisiniu subjektu, todėl turėjo *locus standi*. Analogiška situacija susiklostė ir analogiškas sprendimas buvo priimtas ir *Syndicat Général du Personnel* byloje [47].

Exporteurs in Levende Varkens byloje [26] Europos Bendrijų Pirmosios instancijos teismas apibendrino savo ankstesnę praktiką, įvardydamas, kad asociacija, kuri nėra teisės akto adresatas, turės *locus standi* dviem atvejais: a) asociacija turi specifinį interesą, nes dėl teisės akto buvo pažeista jos teisė derėtis; b) asociacija pateikdama ieškinį pakeičia vieną ar daugiau savo narių, jei šie gali asmeniškai pateikti ieškinį (turėtų *locus standi*). Pažymėtina, kad vien tai, jog asociacija dalyvavo posėdžiuose svarstant teisės aktą be aiškiai nustatytos teisės derėtis, nereiškia, kad asociacija turi specifinį interesą. Panašus apibendrinimas pateiktas ir *Federolio* byloje [27], papildomai nurodant, kad asociacijai gali būti suteikta *locus standi* ir tuo atveju, jei ginčijamame teisės akte jai aiškiai suteiktos procesinės teisės.

Vadovaujantis ETT praktika, vien tai, kad asociacija gina bendrus interesus, nėra pakankama, kad jos pateiktas ieškinys dėl panaikinimo būtų priimtinas [39, 40, 23]. Tačiau situacija kitokia, jei ginami ir dalies narių individualūs interesai. Štai *AITEC* byloje²⁰ ETT konstatavo, kad

¹⁹ Šiame straipsnyje terminas „asociacija“ vartojamas ne siejant su teisine forma, bet nurodant veiklos būdą, formą.

²⁰ [18]. Byloje italų ir britų cemento gamybos asociacijos ginčijo Komisijos sprendimą, adresuotą Graikijos Vyriausybei ir leidžiantį valstybės pagalbą Graikijos gamintojui.

prekybos asociacijai būtų leista ginčyti aktą, adresuotą kitam asmeniui, jei ji gintų individualius dalies narių interesus ir kartu visos srities interesus. Teismas taip pat pažymėjo, kad šiomis aplinkybėmis kolektyvinis ieškinys turi procedūros pranašumą. Panašiai profesinė sąjunga ir darbo taryba, kaip pripažintos darbuotojų, paveiktų siūlomo įmonių susijungimo pagal Susijungimų reglamentą, atstovės galėjo ginčyti Komisijos sprendimą, patvirtinantį perėmimą [20].

Aptartos bylos rodo, kad gali susidaryti situacija, kai reprezentuojanti asociacija galės pateikti ieškinį, nors nė vienas jos narių nebus tiesiogiai ir konkrečiai susijęs su ginčijamu aktu. Antra vertus, faktas, kad reprezentuojanti institucija turės *locus standi*, nereiškia, jog visi jos nariai turės šią teisę, – tai priklausys nuo paties konkretaus subjekto situacijos.

Galimybė ginčyti EB teisės aktus ekologiniais pagrindais spręsta *Greenpeace* byloje ir nesėkmingoje apeliacijoje [48, 49]. *Greenpeace* organizacija ir kelios kitos ekologinės organizacijos kartu su šešiolika asmenų siekė ginčyti Ispanijai adresuotą sprendimą, suteikiantį pagalbą iš Europos regioninės plėtros fondo dviejų jėgainių Kanarų salose statybai. Kadangi ginčyti norėta ekologiniais pagrindais, teigta, kad sprendimas nesuderinamas su EB nuostatomis dėl aplinkosaugos, pavyzdžiui, reikalavimu iš anksto įvertinti poveikį aplinkai. Pirmosios instancijos teismas konstatavo, kad ieškovai peržengia vien ekonominis interesus, o *locus standi*, jo teigimu, buvo skirta tiems, kieno konkurencinė padėtis galėjo būti paveikta

dėl Bendrijos pagalbos²¹. Todėl Teismas nepripažino *locus standi*, apeliacija nebuvo sėkminga.

Jurisprudencija rodo, kad grupėms pakankamai sudėtinga įrodyti tiesioginę, o ypač konkrečią sąsają. Ribojanti Teismo interpretacija ne visada užtikrina teisę į veiksmingą gynybą. Ypač sudėtinga grupių, atstovaujančių neekonominiais interesams, situacija. Tai nėra visai pagrįsta atsižvelgiant į Bendrijos veikimo plotmę, kai jos funkcijos liečia vis daugiau sričių, neapsiribojama vien ekonominėmis.

Išvados

1. Kadangi Bendrijos priimami teisės aktai daro poveikį valstybėms narėms, Bendrijoms institucijoms ir privatiems subjektams, pagal teisėtumo principą reikia, kad visi šie subjektai (literatūroje skirstomi į privilegijuotus, kvaziprivilegijuotus ir neprivilegijuotus ieškovus) galėtų ginčyti EB institucijų aktus.
2. Valstybių narių teisė pateikti ieškinį dėl Bendrijos institucijos teisės akto panaikinimo neribojama jokių kitų reikalavimų, išskyrus dviejų mėnesių terminą. Valstybės narės neturi įrodyti teisinio intereso, nes šis visada preziumuojamas. Jos turi teisę ginčyti aktą, neatsižvelgdamos į tai, ar jis veikia jų pačių interesus, bei neatsižvelgdamos į valstybės poziciją akto priėmimo metu.
3. Teismo praktikoje kitęs Europos Parlamento, kaip ieškovo, statusas galiausiai buvo įtvirtintas sutartimis ir dabar Parlamentas, Taryba ir Komisija turi automatinę *locus standi*, o ECB ir Auditorių

²¹ Tokia pozicija ypač nepalanki ir problemiška kitoms interesų grupėms nei prekybos organizacijos.

rūmai kaip kvaziprivilegiuoti ieškovai privalo įrodyti, kad pateikdami ieškinį gina savo prerogatyvas.

4. Privataus subjekto sąvoka pagal EB sutarties 230 straipsnį apima fizinius asmenis, bendroves, valstybių narių vietos valdžią ir regionus, prie šių ieškovų priskiriami ir viešajam interesui atstovaujantys vienetai – asociacijos ir interesų grupės. Pažymėtina, kad Teismas nėra linkęs nepripažinti subjektiškumo, reikalingo dalyvauti procese ETT, vien dėl kliūčių nacionalinėje teisėje, paprastai ieškovas laikomas juridiniu asmeniu, jei

iki vėliausio termino, nustatyto procesui pradėti, jis įgijo teisinį subjektiškumą pagal teisę, taikomą jam steigti, arba Bendrijos institucijų buvo laikomas esąs nepriklausomas teisinis subjektas.

5. Asociacijų subjektiškumas glaudžiai susijęs su interesu byloje. Asociacija, kuri nėra teisės akto adresatas, turės *locus standi*, jei: a) turi specifinį interesą, nes dėl teisės akto buvo pažeista jos teisė derėtis; b) pateikdama ieškinį pakeičia vieną ar daugiau savo narių, jei šie turėtų *locus standi*; c) ginčijamame teisės akte jai aiškiai suteiktos procesinės teisės.

LITERATŪRA

Norminiai aktai

1. Konsoliduota Europos Bendrijos steigimo sutartis // Valstybės žinios. 2004, Nr. 2-2.
2. Konsoliduota Europos Sąjungos sutartis // Valstybės žinios. 2004, Nr. 2-2.
3. Nicos sutartis, iš dalies pakeičianti Europos Sąjungos sutartį, Europos Bendrijų steigimo sutartis ir tam tikrus su jomis susijusius aktus // Official Journal C 80, 2001-03-10.
4. Europos Teisingumo Teismo statutas, 2007 m. sausio 1 d. suvestinė redakcija: <<http://curia.europa.eu/lt/instit/txtdocfr/txtsenvigueur/statut.pdf>>
5. Europos Bendrijos Teisingumo Teismo procesinės taisyklės, 2008 m. kovo 1 d. suvestinė redakcija: <<http://curia.europa.eu/en/instit/txtdocfr/txtsenvigueur/txt5.pdf>>.
6. Europos Bendrijų Pirmos instancijos teismo procesinės taisyklės, 2007 m. sausio 1 d. suvestinė redakcija: <<http://curia.europa.eu/en/instit/txtdocfr/txtsenvigueur/txt7.pdf>>.

Specialioji literatūra

7. Arnall A. *Private applicants and the Action for Annulment since Codorniu*. CMLR 38: 7–52, 2001.
8. Brealey M., Hoskins M. *Remedies in EC Law. Law and Practice in the English and EC Courts*. London: Longman, 1994.
9. Church C. H., Phinnemore D. *European Union and European Community: A Handbook and*

Commentary on the Post – Maastricht Treaties. UK: Harvester Wheatsheaf, 1994.

10. Godt Ch. *Enforcement of Environmental Law by Individuals and Interest Groups: Reconceptualizing Standing* // Journal of Consumer Policy. 23: 79–105, 2000.

11. Gormley L.W. *Judicial Review in EC and EU Law – Some Architectural Malfunctions and Design Improvements?* Durham European Law Institute. European Law Lecture, 2000.

12. Lasok K. P. E. *Law and Institutions of the European Union*. 7th edition. UK: Butterworths, 2001.

13. Lasok K. P. E. *The European Court of Justice: Practice and Procedure*. Second edition. London, Edinburgh: Butterworths, 1994.

14. Shaw J. *Law of the European Union*. 3rd edition. N. Y.: Palgrave Law Masters, 2000.

15. Steiner J., Woods L., Twigs-Flesner Ch. *Textbook on European Community Law*. 8th edition. Oxford University Press, 2003.

16. Van Nuffel P. *What's in a Member State? Central And Decentralized Authorities Before the Community Courts*. 38 CMLR 871–901 (2001).

17. Weiler J. *Pride and Prejudice – Parliament v. Council*. 14 ELR 334 (1989).

Bylų sąrašas

18. AITEC v. Commission (T-447-449/93), ECR 1995, p. II-01971.

19. *Bensider and Others v. Commission* (50/84), ECR 1984, p. 3991.
20. *Comite Central d'Enterprisede la Societe Generale des Grandes Sources v. Commission* (T-96/92), ECR 1995, p. II-01213.
21. *Commission v. Council* (22/70), ECR 1971, p. 263.
22. *Comunidad Autónoma de Cantabria v. Council* (T-238/97), ECR 1998, p. II-2271.
23. *DEFI v. Commission* (282/85) ECR 1986, p. 2469.
24. *European Parliament v. Council (Chernobyl)* (C-70/88), ECR 1990, p. I-02041.
25. *European Parliament v. Council (Comitology)* (302/87), ECR 1988, p. 5615.
26. *Exporteurs in Levende Varkens et al. v. Commission* (T-481 & 484/93), ECR 1995, p. II-2941.
27. *Federolio v. Commission* (T-122/96), ECR 1997, p. II-1559.
28. *Fratelli Costanzo SpA v. Comune di Milano* (103/88), ECR 1989, p. 1839.
29. *Germany v. Commission* (C-8/88) ECR 1990, p. I-2321.
30. *Gibraltar v. Council* (C-298/89), ECR 1993, p. I-3605.
31. *Groupeement des Agences de voyages, Asbl, v. Commission* (135/81), ECR 1982, p. 3799.
32. *Haim v. Kassenzahnärztliche Vereinigung Nordrhein* (C-424/97), ECR 2000, p. I-5123.
33. *Hansa Fleisch Ernst Mundt GmbH & Co. KG v. Landrat des Kreises Schleswig-Flensburg* (C-156/91), ECR 1992, p. I-5567.
34. *Italy v. Council* (166/78), ECR 1979, p. 2575.
35. *Italy v. Commission* (41/83), ECR 1985, p. 873.
36. *Les Verts v. European Parliament* (294/83), ECR 1986, p. 1339.
37. *Nederlandse Antillen v. Commission* (T-32/98 & T-41/98), ECR 2000, p. II-201.
38. *Netherlands v. High Authority of the ECSC* (66/63), ECR 1964, p. 1047.
39. *Producteurs de Fruits v. Council* (16 ir 17/62), ECR 1962, p. 471.
40. *Producteurs de Vins de Table et Vins de Pays v. Commission* (60/79), ECR 1979, p. 2429.
41. *Region Wallonne v. Commission* (C-95/97), ECR 1997, p. I-1787.
42. *Regione Autonoma Friuli-Venezia Giulia v. Commission* (T-288/97), ECR 1999, p. II-1871.
43. *Regione Puglia v. Commission and Spain* (T-609/97), ECR 1998, p. II-4051.
44. *Regione Siciliana v. Commission* (C-417/04), ECR 2006, p. I-3881.
45. *Regione Toscana v. Commission* (C-180/97), ECR 1997, p. I-5245.
46. *Sinochem Heilongjiang v. Council* (T-161/94), ECR 1996, p. II-00695.
47. *Syndicat Général du Personnel v. Commission* (18/74), ECR 1974, p. 933.
48. *Stichting Greenpeace Council v. Commission* (C-321/95P), ECR 1998, p. I-1651.
49. *Stichting Greenpeace Council v. Commission* (T-585/93), ECR 1995, p. II-2205.
50. *UAB Profisa v. Munitinės departamentas prie LR finansų ministerijos* (C-63/06), 2007, p. I-3239.
51. *Union Syndicale, Massa and Kortner v. Council* (175/73), ECR 1974, p. 917.
52. *United Kingdom v. Council* (131/86), ECR 1988, p. 905.
53. *Vlaamse Gewest v. Commission* (T-214/95), ECR 1998, p. II-717.

LOCUS STANDI IN THE EUROPEAN COURT OF JUSTICE: WHO CAN CHALLENGE THE COMMUNITY LEGAL ACTS

Agnė Gobytė

S u m m a r y

The article aims to identify the parties that are entitled to challenge the legal acts of the European Community and seek their annulment. The article analyzes the types and concepts of applicants having *locus standi* in actions for annulment; it considers the justification of different possibilities granted and requirements applicable to such applicants. The author discusses the unlimited *locus standi* of the member states, refers

to the classification of the Community institutions in their position as the applicants. A considerable part of the article is devoted to analysis of the notion of private applicants in the context of Article 230 of the EC Treaty. The article identifies that concept of private parties extends to natural persons, companies, local and regional authorities of member states as well as organizations representing public interest.

*Įteikta 2008 m. liepos 22 d.
Priimta publikuoti 2008 m. rugsėjo 26 d.*